

O OBLIKOVANJU SLOVENSKEGA POGOVARJALNEGA JEZIKA

Slovenski pogovorni jeziki so del socialnih zvrsti slovenskega jezika. Oblikujejo se tudi pri govornicah, ki iz domačega narečnega govornega okolja (prekmurški beltinški govor in gorenjski mengeški govor) zaradi šolanja na srednji šoli prihajajo v slovensko središče. Tu predvsem v formalnih govornih položajih ob sovplivanju izvirnega narečja in knjižnega zbornega jezika oblikujejo nekoliko pokrajinsko obarvan pogovorni jezik.

Slovene colloquial languages are part of the social varieties of the Slovene language. They are formed by speakers from a local dialect environment (the Prekmurje village dialect of Beltinci and the Upper Carniolan village dialect of Mengeš) when they come to Ljubljana to pursue a high school education. Here especially in formal speech situations the mutual influence of native dialect and the high style of the literary language causes them to form a regionally-colored colloquial language.

1 Dosedanja slovenska jezikoslovna misel postavlja pogovorni jezik kot posebno socialno zvrst (oziroma dve – splošni in pokrajinski pogovorni jezik) med zbornim jezikom in narečjem, oblikoval pa se je s sovplivanjem omenjenih zvrsti v določenih družbeno-zgodovinskih okoliščinah. Tako se je v določenih govornih položajih zborni jezik približeval narečju in obratno, tako da je zborni jezik postajal bolj sproščen v izrazu, narečje pa izgubljalo tiste svoje posebnosti, ki ga delajo nerazumljivega govornicem, ki ga ne obvladajo oziroma govorijo.

Pogovorni jezik v določenih govornih položajih oz. govornih okoljih lahko nastaja tudi s sovplivanjem več narečij oziroma govorov, ki ob dolgotrajnem stiku različnih govornic v določenem govornem okolju začnejo izgubljati svoje posebnosti in se približevati eno drugemu – a tudi tu sta zborni jezik (jezik sredstev javnega obveščanja, šole, cerkve ipd.) in jezik širšega okolja – to je jezik soseske, kraja in področja (narečje in že oblikovani pogovorni jezik) tista dejavnika, ki nakazujeta smeri razvoja teh izravnav. Govorec A, ki mu je prvi jezik narečje, namreč v drugačnem okolju B ta izrazni vez/kod začne opuščati iz različnih razlogov (razumljivost njegovih sporočil, vključenost – tudi govorna – v družbeno in govorno okolje ipd.) in ga nadomeščati z drugim oz. se z novim pogovornim jezikom prilagajati temu okolju. Pri tem govornem prilagajanju mu pomaga tako znanje jezika kot tudi poznavanje pravil rabe določenega jezikovnega veza v tem govornem okolju in sposobnost prilagajanja jeziku/govoru takega govornega okolja.

Tudi sama torej pojmem slovenski pogovorni jezik kot tiste socialne zvrsti slovenskega jezika, ki so se oblikovale med knjižnim zbornim jezikom na eni strani in narečjem/narečji na drugi. Predvsem pa so mi pogovorni jeziki zvrsti, ki jih je sicer mogoče, vendar zaradi spremenljivosti in velike raznolikosti zelo težko opisati. To velja tako za njihovo izrazno plat na vseh jezikovnih ravninah kot tudi za rabo – nikakor pa ne sestava, ne rabe ni mogoče tudi predpisati za ves slovenski prostor enakega.

Za pogovorne jezike ni na voljo tako trdnega, enovitega sistema (upoštevajoč seveda elastično stabilnost), kakor je po veljavni predstavi pri narečnih besedilih ali pri knjižnem zbornem jeziku. Tako imajo posebno mesto ne le kultivirani pogovorni jeziki največjih slovenskih pokrajinskih središč (poleg Ljubljane še Maribora, Celovca, Trsta itd.), v katerih je komajda slutiti narečno jezikovno/govorno osnovo tvorca (ustnega) sporočila, pač pa tudi vse druge pojavne oblike pogovarjalnega jezika, ki se uresničuje s samim govornim dejanjem v določenih govornih položajih – pri različnih tvorcih sporočila različno – odvisno tako od tvorca kot od naslovnika (njunega krajevnega in družbenega izvora, duševnega stanja, namena sporočanja), okoliščin (kraja in časa), tvarine, od znanja jezika in od sposobnosti ustrezne rabe jezika glede na govorni položaj itd.

1.2 Smisel razprave ni reševanje vprašanj slovenskega pogovornega jezika kot ene izmed socialnih zvrsti, temveč predvsem sociolingvistično spoznavanje potekov in oblikovanju slovenskega neknjižnega pogovornega oziroma pogovarjalnega jezika.

2 Tu nas zanima, kako v času srednjega šolanja svoj jezik oz. govor spreminja govorc, ki iz narečnega govornega okolja prihaja v slovensko središčno, konkretno iz mengeškega gorenjskega in beltinškega prekmurskega narečja v ljubljanski pogovorni jezik. Takemu govorcu je prvi jezik (J1) narečje, drugi jezik (J2), glede na vrsti red seznanjanja, je knjižni jezik, tretji jezik (J3), ki ga je sprejel in tudi sooblikoval v novem družbenem in govornem okolju, pa je varianta pogovornega jezika – ki je jezik urbanizacije mojih informatork.

2.1 Metoda dela: v PTT srednješolskem centru, kjer sem poučevala eno leto in je edina tovrstna šola pri nas, zato so v njej zbrani učenci iz vse Slovenije, sem s pomočjo posebne vprašalnice izbrala po nekaj učenk iz enega središčnega (mengeški govor) in enega obrobnege, od središčnega zelo oddaljenega govora (beltinški govor).

Raziskava skuša ugotoviti dvoje: 1) kakšen je odnos obojih govork do socialnozvrstne razčlenjenosti slovenskega jezika, oz. kakšna je njihova zavest o potrebnosti medveznega, tj. medzvrstnega preklapljanja v različnih govornih položajih; 2) kakšen je v resnici njihov govor v različnih govornih položajih.

Pokazalo se je, da obe skupini informatork socialnozvrstno razslojenost slovenskega jezika razumeta različno – kar pa je odvisno predvsem od njihovih jezikovnih oz. govornih izkušenj (in ne od šolskega posredovanja znanja o socialnih zvrsteh slovenskega jezika).

Tako se zdi, da prekmurske govorke svoj J1 – domače narečje razumejo nekoliko drugače kot gorenjske govorke. Vsekakor beltinške govorke veliko bolj poudarjajo pripadnost določenemu pokrajinskemu in s tem tudi govornemu okolju. Izražanje v svojem narečju te govorke celo strogo drugače poimenujejo – *gučajo* namreč samo, ko uporabljajo svoj J1, ko pa za svoje sporočanje rabijo druga dva jezikovna koda, ki ju tudi obvladajo in sta rezervirana le za sporazumevanje v natančno določenih govornih položajih, pa pravijo, da *govorijo* – in tudi tisti njihovi sogovorci, ki uporabljajo kateri koli drugi jezikovni vez kot prekmurski (ali kvečjemu še prleški), *govorijo* in ne *gučajo*. Svoj J1 tudi postavljajo v precej ostro nasprotje z drugima dvema uporabljanimi jezikovnima vezoma: gre za nasprotje prekmursko – slovensko

oziroma naše, domače, beltinško – slovensko (knjižno zbornu, pogovorno).

Knjižni zborni jezik je prekmurskim govorkam tisti jezikovni vez, ki ga rabijo v formalnih govornih položajih zunaj svojega domačega okolja – na primer v šoli, ko je njihov sobesednik profesor. Pogovorni jezik (včasih ga poimenujejo tudi kar slovenski ali celo ljubljanski) pa je tisti izrazni vez, ki jim služi za sporočanje v neuradnih govornih položajih zunaj domačega govornega okolja – na primer v Ljubljani ali kjer koli drugje v govornem stiku z besedniki, ki ne razumejo prekmurskega narečja. Čeprav ta jezikovni vez večkrat imenujejo ljubljanski, to vendarle ni ljubljanski pogovorni jezik (kot ga govorijo na primer Ljubljančani sami), ampak bolj kot ne različica pogovornega jezika, kot so si ga oblikovale ob približevanju svojega domačega govora slovenskemu knjižnemu zbornemu jeziku oz. (ker živijo v Ljubljani) slovenskemu središčnemu pogovornemu jeziku. Stopnja približanosti tega njihovega jezika slovenskemu središčnemu nezbornemu jeziku oz. količina vnašanja iz njihovega J1 v njihovem, kot ga imenujejo, slovenskem jeziku pa je odvisna predvsem od tega, kako dolgo že živijo v novem govornem okolju in se mu prilagajajo, kako pogoste in močne stike z drugojezičnimi sobesedniki imajo, pa tudi od tega, koliko jim to prilagajanje sploh omogočajo njihove umske ali vsaj jezikovne sposobnosti in govorne zmožnosti. Sicer pa je tudi v njihovem, kot ga imenujejo, knjižnem zbornem jeziku mogoče prepoznati bolj ali manj očitno vnašanje iz J1.

Takega razmerja med svojim J1, tj. mengeškim gorenjskim govorom in drugimi jezikovnimi vezi, ki jih obvladujejo, gorenjske informatorke ne čutijo. Njihovo razumevanje socialnozvrstne razslojenosti slovenskega jezika se pravzaprav omejuje na dva jezikovna veza: na eni strani je njihov domači gorenjski mengeški govor (sicer zelo podoben ljubljanskemu oz. slovenskemu središčnemu pogovornemu jeziku), uporabljan predvsem v neformalnih govornih položajih, ko jim ni treba posebej paziti na svoje govorno izražanje – pa naj bo to v domačem govornem okolju ali v govornih položajih, v katerih je njihov sobesednik kdo, ki mu je J1 kako drugo narečje ali pogovorni jezik – na drugi strani pa je jezikovni vez, ki ga uporabljajo v formalnih govornih položajih (na primer v šoli, ko je njihov sobesednik profesor, pri spraševanju učne snovi) – to pa je, kot ga same poimenujejo, knjižni zborni jezik (v katerem pa je vendarle veliko vnašanja iz njihovega neformalnega govora).

Skratka, očitno je, da je v zavesti prekmurskega govorca troje zvrsti slovenskega jezika, ki jih rabi v različnih govornih položajih: narečje, pogovorni jezik in knjižni zborni jezik, v zavesti gorenjskega/mengeškega govorca pa sta pravzaprav le dve jezikovni zvrsti, ki ju tudi uporablja v različnih govornih položajih: domači govor/narečje in knjižni zborni jezik (ne glede na to, kako posamezne zvrsti sami poimenujejo).

Z zavestjo o razčlenjenosti slovenskega jezika je vsekakor tesno povezana tudi zavest o potrebnosti rabe različnih socialnih zvrsti, različnih jezikovnih vezov v različnih govornih položajih. To jezikovno preklapljanje je hkrati tudi močno odvisno od različnih družbenih, duševnostnih in jezikovnih dejavnikov.

Tako se zdi, da je pri prekmurskem (beltinškem) govorcju njegova jezikovna zavest zelo močno povezana z zavestjo o pripadnosti določeni pokrajini, tudi določenemu

načinu življenja. Informatorke jezikovno preklapljanje sicer razumejo kot nujnost, ker jih njihovi sobesedniki sicer ne bi razumeli, a hkrati vendarle rabijo svoj domači govor kjer koli je le mogoče – zapostavljanje lastnega J1, kjer in kadar to ni potrebno, pa se jim zdi nesprejemljivo. – Na drugi strani pa gorenjski (mengeški) govorec ne čuti nikakršne potrebe, da bi se prilagajal svojemu drugače (negorenjsko) govorečemu sogovorniku, ampak svoj domači govor zamenja z drugim le, ko ga k temu sili formalni govorni položaj.

Na kratko povedano: prekmurskemu govorniku je jezikovno preklapljanje v različnih govornih položajih nujnost, gorenjskemu pa samo možnost izbire med različnimi jezikovnimi zvrstmi. Če beltinški govorec poleg J1 ne obvlada tudi J2 ali J3, je njegovo govorno delovanje, njegov vpliv, možnost sporazumevanja omejen le na ozko prekmursko (morda še panonsko) govorno okolje – in tega se vsekakor dobro zaveda, saj meni, da se njegov jezik od slovenskega knjižnega zbornega (ki se ga vsak Slovenec uči v šoli in vsak dan sliši v sredstvih javnega obveščanja) razlikuje tako močno, da ga sogovorec, ki tega narečja ne pozna, zelo težko razume – zato se pač prilagaja. – Mengeškemu govorniku pa se zdi samo po sebi umevno, da ga razume vsak Slovenec, zato zanj preklapljanje iz enega jezikovnega veza v drugega ni življenjsko potrebno – saj meni, da je njegov jezik toliko podoben slovenskemu knjižnemu zbornemu ali vsaj središčnemu pogovornemu jeziku, da njegovi sobesedniki ne bi smeli imeti težav pri sporočanju z njim.

2.2 Katero socialno zvrst slovenskega jezika pa informatorke resnično govorijo v posameznih govornih položajih, v katerih imajo tudi različne govorne vloge, sem ugotavljala z analizo njihovega govora v različnih govornih položajih: v enojezičnem, neformalnem govornem okolju, v katerem oboje govorke govorijo svoje domače narečje; v večjezičnem govornem okolju, v neformalnem govornem položaju. Tukaj razčlemba posnetih in zapisanih govornih dogodkov kaže, da govorke (Beltinčanke in Mengšanke) v takem govornem položaju uporabljajo svoj domači izrazni vez in se govorkam, ki tega veza ne govorijo – a ga očitno razumejo – ne prilagajajo. Kadar pa govorka opazi, da je naslovnik ne razume (ali jo ta sam opozori na to, tako da jo prosi za pojasnilo), zviša svoj vez od domačega narečnega govora proti knjižnemu jeziku. Ta prilagoditev sicer ni popolna – navadno le zamenjajo uporabljeno poimenovanje (narečno besedo) s splošnejšim slovenskim (na primer knjižnim), medtem ko so prilagoditve na drugih jezikovnih ravneh (glasoslovna, oblikoslovna, skladijska) v takem govornem položaju redkejša oz. izjemna. Potrebe po tovrstnem prilagajanju so seveda odvisne predvsem od stvarine govornega dogodka – tako na primer v pogovorih o šoli ipd. navadno obojne govorke uporabljajo ista ali vsaj podobna in vsem razumljiva poimenovanja. Kadar pa si npr. izmenjujejo kuharske recepte ipd., so pojasnila v nedomačem vezu potrebnejša in pogostejša. Tako se sicer morajo pogosteje prilagajati govorke prekmurskega narečja, medtem ko so gorenjske (mengeške) govorke v tak položaj postavljene zelo redko kdaj.

Šola je nosilka formalnih položajev, ki jih določajo prostor, šolski red in šolski program, učitelji kot njegovi usmerjevalci in učenci, in s tem tudi nosilka formalnega jezika. Tako so pri šolskem spraševanju učne snovi ali pri ustnem referiranju (kar sta

le dva od mnogih možnih formalnih govornih položajev v okviru šolskega pouka – v večjezičnem govornem okolju) govorko učenke soudeleženke formalnega govornega položaja, v katerem so njihovi sogovorci in naslovniki učitelj in sošolci. V takem govornem položaju morajo paziti ne le na svoje izražanje, govoriti morajo namreč knjižno, ampak predvsem tudi na vsebino svojega sporočanja.

Govorko sem snemala pri ustnem spraševanju in referatih pri različnih učnih predmetih, nato pa sem za analizo izbrala posamezne govorne dogodke tako, da so enakovredno zastopane oboje govorko. Čeprav se tako prekmurske kot gorenjske govorko zavedajo zahteve po veznem preklopu v knjižni zborni jezik v formalnem govornem položaju, je v njihovem govoru veliko vnašanja iz neknjižnih socialnih zvrsti. Oboje govorko v formalnem govornem položaju govorijo pravzaprav varianto (oziroma variante) pogovornega jezika. Vendar pa to niso kaki idiolekti, saj je očitno, da tako prekmurske kot gorenjske govorko v knjižni jezik vnašajo predvsem iz svojega prvega jezika – domačega neformalnega govora/narečja – po nekakšnem pravilu. Govorijo pravzaprav (knjižni) pogovorni jezik, ki je tudi najprimernejši izrazni vez za tak formalni (prostogovorni, ne bralni) govorni položaj – zanj pa je vendarle značilna pokrajinska obarvanost, ki poslušalcu omogoča ugotavljanje krajevnega oz. narečnega izvora govorko.

Največ vnašanja iz nezbornih socialnih zvrsti jezika je na glasoslovni ravni jezikovnega sestava, saj se jih govorko tudi najmanj zavedajo – medtem ko je vnašanje na oblikoslovni, besedni ali skladenjski ravni le izjemno (več pa ga je mogoče najti v govoru prekmurskih kot gorenjskih govorko). Na kratko naj to vnašanje v njihovem (knjižnem) pogovornem jeziku v formalnem govornem položaju povzamem v naslednji primerjavi.

Na glasoslovni ravni je pogost samoglasniški upad pri Beltinčankah: *'e:nga, o'tə:rgat, p'ra:ɥta, t'kə:, 'ma:ta, 'vi:dli, je 'rə:ku, al* (tudi samo *a*), *je b'la, so b'li, ital'ja:nski, s'pi:sati, ɥ š'tə:rnajstem, 'mi:sləm* (zadnja dva primera sta iz govora novega okolja). In pri Mengšankah: *ɥ'tərgat, pər'je:t, p'ra:ɥjo, p'raɥ, 'təm, bla, 'tut, 'mi:sləm, nacjo'na:lno, al, 'ti:st, d'ru:zga, kə, 'čəs, 'tut, 'kəšni, 'kəkšniX, 'tə ɥ pretɥ'səm, funkcjo'na:lno, z'lə:, 'tu:t, da ɥ po'ši:lka, 'mi:sləm, də, 'Xə:t, na p'ri:mər, 'kəšən, kət, če ɥ otk'ri:ɥ, razlo'ži:t, da ɥ 'tə: ɥ 'kəšniX, o'kə:l, 'təm, pər-skər'bi:, rəzde'li:, 'nu:dət, 'zarət, p'ra:ša, de've:tind've:šset, 'seɣ, al, i'mə:l so, z'lə:, 'ni: us'pə:lo o'či:stič, da nar'di:, je 'mə:gu 'dɛ:lat, pər'ja:tla.*

Prednaglasni *-o- > -u-*: pri Beltinčankah: *se pogu'va:rjata*, pri Mengšankah: *up'ra:ɥlajo, ɥpu'za:rja, utp'ra:ɥlja, pu'tɛ:m*

Ponaglasni *-u > -o* samo pri Mengšankah: *'tɛ:mo.*

Kakovost samoglasnikov je različna samo pri Beltinčankah. Pri teh gre *'-o- v '-o-: 'o:če, na spre'Xə:t, 'kə:stajɥ, zə p'sə:m, 'o:na, 'pə, 'Xə:teɥ, 'pə:l, ot'rə:ka, zvo'nə:ve, 'on, 'kə:stan, 'də:brə, 'bə:də, raz'və:ɣ, nje'gə:vo, pre'rə:t, č'lə:vek, s s'və:jimi, 'və:ino, sɔv'je:ti, 'və:jske, sp'lə:šne, od'vəd, 'də:sti, s'tə:lpec.* To velja tudi za nena-glašeni *o: kə'va:nci, spəra'zu:məm, pə, 'pi:smə, 'va:rno, v'rə:dnostno, 'pə:šljemə, sə, jə, 'mu:šnicə.* Podobno: *'-e- > '-e-: enajš'te:rec, na'mə:n in '-e- >*

'-e-: z'ne:sek (v istem govornem dogodku tudi z'ne:sek), 'te:ga, 'te:mu, o'ze:mlja, stru'pe:na. Namesto -ə- izgovarjajo -e-: 'dō:ber, 'dē:ček, od'vi:sen, z'ne:sek, pre'se:žek; 'pe:s; pretv'se:m.

Govorijo samoglasnike, ki jih ni v sestavu knjižnega jezika: -a- > -ā-: 'tā:n, 'mā:ma, v'sā:k, 'mā:ši, 'dā:lje, 'Jā:nes, vā:se, 'jā:mp, Al'zā:ciji; -i- > -ī-: 'vi:delj, bĵ, 'tu:dĵ, alĵ, u'tā:rgatĵ, pri'jē:tĵ, 'cē:rvkĵ, v rene'sa:nsĵ, o'pa:zĵ, bla'ga:inĵ, bĵ, pripa:dalĵ, F'ra:ncijĵ, 'Pō:lškĵ, mor'na:ricĵ, 'te:škĵ, oboro'ži:tvĵ, ob've:znostĵ, 'ma:nševi:kĵ, v 'i:zbĵ; -e (-ě) > -e:ĵ: 'nej. Imajo neknjižne dolžine naglašene samoglasnika: 'ta:m.

Razlike so v naglasnem mestu, pri Beltinčankah: do'ta:kniti, k'li:cali, 'sa:mo, k'ni:ževno, 'la:Xko, to'li:ko, dovol'je:no, ko'li:ko, po pet'na:jštiX, slo've:s, 'o:trok, sta se 'ta:m z'mē:nila, torej pogosto, pri Mengšankah: g're:do, 'da:jale, torej zelo redko.

Pri soglasnikih ne ene ne druge nimajo mehkega l, podobno ne mehkega n: 'kō:stajn/'kō:stan, ū z'gō:dni mla'dō:sti pri Beltinčankah; spopoyne'va:ne, z 'nō: pri Mengšankah. -m > -n le pri Beltinčankah: 'ta:n. Enako le pri njih -ŷ-/ŷ- > -v-/v-: v 'gō:zdu, v 'mō:dri, 'o:če v zēŷ, 'pač v'sā:k, priv'la:čĵ, v v're:čko. Pa seveda prehod v f-: f'ta: s've:t, fplac'ni:ka, fko'pa:lnici. In krnitev: v > -0-: od'zē:to.

Hiperkorekturo glede na knjižni jezik poznajo oboje: prim. pri Beltinčankah: zə psō:m, zə vi'ši:ne, zə 'ŷplac'i:li, zə 'ta:inim, və tre'ne:rko, və 'mō:dri, və 'mē:stu; pri Mengšankah: və 'gō:st, və Eŷ'rō:pi, və l'ta:liji, zə na'si:ljem, və nji:X, və dru'ži:nskem, və Roš'li:nu, və dru:gem, və 'ča:su, və 'gō:st, və 'mō:dri, və 'tō:.

Večina oblikoslovnih značilnosti, ki odstopajo od sistema slovenskega knjižnega zbornega jezika, je povezanih z glasoslovnimi značilnostmi (formalnega) pogovornega jezika obojih govork. Nekaj drugih značilnosti: napačna končnica navezne oblike os. zaim. za 3. os. ed. m. sp.: Beltinčanke – 'va:nga, Mengšanke – 'va:nga; napačen sklon: Mengšanke – da jo ne s'mē:; napačno število (množinska oblika namesto dvojninske) Mengšanke – 'tē:dva; raba množine namesto oblike za skupno ime: Beltinčanke – na'bi:rat kos'ta:nje.

Za besedje so značilne neknjižne besede, pri Beltinčankah: je g'na:ŷ »je peljal«, 'pō »potem«; in pri Mengšankah: pa »in«, kr'ē:ga »kara«, s'kō:s »vedno, kar naprej«, 'pō:l »potem«, na zas'tō:pjo »ne razumejo«, 'o:či in 'ma:mi »oče in mama«, nje'go:va 'pu:nca »njegovu dekle«, iz 'ča:stnikom »s častnikom«.

Napačne zaimke poznajo le Beltinčanke: g'dō: »kdor«, so s're:čali 'e:nga, »so srečali nekoga, ki«, so s're:čali 'en 'pa:r, ki »so srečali nek par, ki«, 'ta:m, k'jē: sō »tam, kjer so«.

Napačne besede so pogostejše pri Beltinčankah: so s're:čali 'mu:šnico »so videli mušnico«, tre'ne:rka »trenirka«, 'i:sto po s'tō: »prav tako po sto«, sk'la:densko raz'vi:t č'lo:vek »skladno razvit človek«, p'ri:de 'e:nkrat k n'je:mu »pride nekoč k njemu«; pri Mengšankah so napačne besede (glede na knjižni zborni jezik) redkejše: 'mō:gla »moralca«, je biŷ na'za:ĵ »se je vrnil«.

Na skladijski ravnini delajo napake v besednem redu le Beltinčanke: so se pogo'va:rjali, če ops'ta:ja 'bō:k al pa 'ne:; 'ti:sta 'gō:ba še n'je:ga z'mē:raj

priv'la:či; 'vi:dijo ka'kō: se pre'mi:ka neg'dō:; pa s're:čajo d'va: 'pa:rčka na klo:pi, ka'kō: se'di:ta in se i'ma:ta 'ra:da; če se t'kō: 'ma:ta 'ra:da; da se 'naj 'ra:iši ne do'ta:kne; 'mō:rala se je še od're:či ə; do'lō:ča ga pa, 'Ma:jo je pa po'te:m.

Neujemanje pridevniškega prilastka s samostalniško odnosnico (v spolu): Beltinčanke – *s'vo:jo dek'le:; več tega je pri Mengšankah: 'te: 'rō:ki, 'te: pre'da:vanja, 'svo:jo dek'le:.* Tako te poznajo še neujemanje povedka z osebkom (v spolu): *pod'je:tja pa 'ba:nke so pro'pa:dala* in nepravilno vezavo predmeta s povedkom (zanikani predmet): *'ti:stim, ki jim 'ni: us'pe:lo o'či:stit ū'se: 'te: stva'ri:.*

Skladenjske lastnosti govornega jezika poznajo oboje; prim. Beltinčanke: *če um're:jo če ə... ot 'ti:ste 'mu:šnice, 'ō:če p'ra:vi... da 'ja;* Mengšanke pa: *sta o'ba: spo- ū'sa:k sta spoz'na:la ū'sa:k svo:jo dek'le:.* Primeri za mašila pri Mengšankah: *ū'sa:k je ə:... je i'mē:ū... ə: na za'lō:gi ə: do'vo:l 'te:X... ə:... 'te: re'ze:rvne 'čē:ūle in pa 'te: o'bē:ske pa 'tō:; ə:m d'ru:gi so i'mē:l po'či:tnice pa tō:.* Pri obojih so pogosti izrazi za vzdrževanje stika: Beltinčanke – *'ne,* Mengšanke – *a'ne.* In še ponovitve: Beltinčanke – *je 're:kla, da ga ne 'bō: i'mē:la, ə:...saj 'ō:na 'hō:če i'mē:ti za mo'ža: 'ča:stnika; in ga po'va:bi, naj p'ri:de 'o:n k n'ji:m.* Mengšanke – *ə: ga je 'pu:stij, da je biū na'za:i u š-, da je biū na'za:i u 'šō:li.*

Nekateri deli sporočil so zaradi različnih vzrokov (predvsem nepripravljenost tvorca na govorno dejanje, trema, čustveno odzivanje na sporočilo itd.) povedani v domačem izraznem kodu, na primer: Beltinčanke – *... 'ka:i za'ka:i se bō 'on 'zaj poro'či:ū, pa da i 'ō:na nje:ga ča:kala pa f'se, 'nej, in 'pō:l;* Mengšanke – *ə: 're:keū je, da ūs- da nar'di: ū'se p're:X ū'se 'ra:iš 'kokər pa o'tpo:vet, da ga laX'kō:.*

Za natančno predstavitev uporabljenih jezikovnih vezov in prikaz medzvrstnega preklapljanja v različnih govornih položajih ter za natančnejši pregled značilnosti sistemov govornega jezika teh informatork in nato slovenskih pogovornih jezikov sploh bi bilo seveda potrebno obdelati in natančneje razčleniti veliko več govornih dogodkov.

SUMMARY

Slovene colloquial languages have formed between the high style of the literary language, on one hand, and a local dialect (or dialects), on the other. Because of their fluidity and tremendous variegation, these varieties of language are very difficult to describe and normativize.

During high-school education a dialect speaker who comes to Ljubljana, in this particular case from Mengeš (Upper Carniola) and Beltinci (Prekmurje), changes his language to the Ljubljana colloquial language. Such speakers have as their first language the local dialect, the second, depending on the order learned, the literary norm, the third a variety of the colloquial language, the language of their urbanization.

Both groups of speakers are aware of the social variation of Slovene and the need for code switching in various speech situations.

In the consciousness of the Prekmurje speaker there are three varieties of Slovene, used in different speech situations: dialect, (non-standard) colloquial and high- style literary language. In the consciousness of the Mengeš speaker there are only two varieties, also used in different situations: the language of home/local village dialect and the literary standard

(regardless of what the speakers themselves call these varieties).

Code switching in various speech situations is obligatory for the Prekmurje speaker because of the tremendous difference between his dialect and both the standard and colloquial language of the Slovene environment; the Carniolan speaker because of the greater proximity must merely choose between two registers. Both groups of speakers in a formal speech situation speak a variant (or variants) of the colloquial language. A characteristic of their speech is its regional coloring, which allows the hearer to discover the regional or dialectal origin of the speaker. In this most of the interference comes from the informal speech of home on the phonological level of the language system, which speakers are least aware of, whereas interference on the morphological, lexical and syntactic levels are exceptional (more of these are to be found usually in the speech of Prekmurje than Carniolan speakers).